

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

**Využití venkovních aktivit v předmětu pracovní
činnosti na 1. stupni ZŠ**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavla Marková
Učitelství pro 1. stupeň základních škol

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph. D.

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Cheb, 1. března 2015

.....

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou děkuji Doc. PaedDr. Jarmile Honzíkové, Ph. D., vedoucí mé diplomové práce, za obětavost, odbornou pomoc, cenné rady a připomínky k mé práci.

OBSAH

Úvod	6
1 CÍLE A ÚKOLY PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ	7
2 METODY PRÁCE	9
3 MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY	11
4 KLÍČOVÉ KOMPETENCE	13
5 MATERIÁLY, NÁSTROJE, NÁŘADÍ, POMŮCKY A PRACOVNÍ TECHNIKY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI	15
5.1 DROBNÝ MATERIÁL	15
5.2 NÁSTROJE, NÁŘADÍ, POMŮCKY	15
6 BEZPEČNOST A HYGIENA PRÁCE	16
7 SPECIÁLNÍ DÍLNY A UČEBNY V PŘÍRODĚ	17
7.1 POOHŘÍ – NAUČNÁ STEZKA	17
7.1.1 Geologie	17
7.1.2 Historie	19
7.1.3 Zoologie řeky Ohře	21
7.1.4 Botanika řeky Ohře	22
7.2 FAUNA A FLÓRA SVAHOVÉHO LESA	24
7.3 VODNÍ DÍLO SKALKY	25
7.4 4. ZŠ CHEB- ŠKOLA, KDE PŮSOBÍM	27
7.4.1 Školní hřiště s venkovní učebnou	29
7.5 KLÁŠTERNÍ ZAHRADA	37
7.6 ZA HISTORIÍ MĚSTA CHEBU	44
7.7 BISMARCKOVA ROZHLEDNA NA ZELENÉ HOŘE	48
7.8 MĚSTSKÝ PARK	52
7.9 DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE – SOVA	57
ZÁVĚR	60
RESUMÉ	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
LITERATURA	62
INTERNETOVÉ ZDROJE	63
SEZNAM OBRÁZKŮ	64

Úvod

Téma své diplomové práce jsem si vybrala, protože jsem zastáncem pobytu dětí na čerstvém vzduchu, který prospívá celému organismu. Většina škol má dnes školní zahradu, a proto by bylo dobré snažit se jí co nejvíce v hodinách využívat. Já se ve své práci snažím nastínit nějaké tipy a nápady na výuku pracovních činností, které se dají realizovat ve venkovním prostředí. Všechny výrobky vytvářeli žáci 4. ZŠ v Chebu v řádné výuce nebo při přírodovědném kroužku, který vedu. Pobyt dětí venku poskytuje rozvoj schopností a dovedností, kreativity a socializaci. Školní zahrada nabízí prostor pro kontakt s přírodou, volný pohyb a hru, kreativní výuku a žáci si utváří vztah k místu, okolnímu prostředí a všemu živému.

Některé lekce probíhaly také v okolí školy, v parcích, na přírodovědných stezkách, loukách a v lese. Na výrobky je možné použít běžně dostupné pomůcky a potřeby. Snažím se o propojení výuky, her, sportu, přírodovědných a vlastivědných aktivit. Děti se blíže seznámí s rostlinami, houbami, zvířaty a okolním světem. Tato výuka je veselá, pestrá a žáci ji vždy rádi uvítají. To je přirozená cesta obohacování představ a zkušeností žáků a především cesta pozitivní motivace k učení. Velmi důležité je i pěstování kladného vztahu k místu, kde žijeme. Současné děti mají velmi omezený prostor pro obohacování živých zkušeností, proto je vhodné nabízet i jiný charakter výuky.

Tematické a projektové vyučování je vhodné spojení výukových předmětů s praktickým životem. Dává prostor pro prolínání poznatků z různých oblastí života. Poskytuje rozvoj samostatnosti v bezpečném prostředí a umožňuje rozvoj klíčových kompetencí.

Tato metoda je zároveň i léčbou. *„Gardenoterapie je léčba zahradou či pobytem na zahradě či řízenými rehabilitačními činnostmi na zahradě. V České republice se používá především v domovech seniorů a v ústavech sociální péče. Je úzce propojena s ergoterapií (léčba prací).“* (Jančaříková, Mazáčová, 2013, str. 11)

Vybírala jsem prostory v okolí školy – školní zahradu, klášterní zahradu, městské parky, procházky historickým jádrem Chebu, Krajinku, Poohří. Máme štěstí, že nemusíme za zelení a volným prostorem dlouze docházet. Stačí ujít pár kroků a hned jsme v přírodě.

Fotografie použité v této diplomové práci pořídila autorka.

1 CÍLE A ÚKOLY PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ

Cílem předmětu je zvládnout základní pracovní dovednosti s nástroji a nářadím, rozvíjet manipulaci s materiálem, jako je papír, dřevo, drát, modelovací hmoty, plasty, přírodniny a textil. Žáci by se měli také dozvědět, jak materiál vzniká, vyzkoušet si jeho vlastnosti a možnosti uplatnění. Důležitým úkolem je dát žákům správnou motivaci, aby předmět měli rádi a podporovat jejich kreativitu, kterou mohou využít při dalších učebních předmětech nebo výrobu doma. Dalším úkolem je rozvíjení jemné motoriky.

Pracovní vyučování má specifické formy výuky, prolínají se v něm schopnosti a dovednosti z jiných oborů a zkušenosti z vlastního života. Předmět podněcuje děti k aktivitě, přesnosti, kreativitě, fantazii, k tvořivé práci a spolupráci. Já se snažím vložit do předmětu také kladný vztah k přírodě, k ochraně přírody, správnému odpadovému hospodářství a využívání odpadového materiálu.

Vyučovací proces prostřednictvím pracovních činností směřuje k tomu, aby žáci:

- získali základní a praktické pracovní dovednosti a návyky z různých oblastí, zejména při ručním opracování dostupných a vhodných materiálů, elektrotechnických pracích, pěstitelských činnostech, základních činnostech v domácnosti,
- poznali vybrané materiály a jejich užité vlastnosti, suroviny, plodiny, naučili se volit a používat při práci vhodné nástroje, nářadí a pomůcky, pracovat s dostupnou technikou, včetně techniky výpočetní, a osvojili si jednoduché pracovní postupy potřebné pro běžný život,
- osvojili si zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hygieny práce, základy organizace a plánování práce a technologické kázně,
- vytvářeli si aktivní vztah k ochraně a tvorbě životního prostředí a pozitivní postoj k řešení ekologických problémů,
- získali orientaci v různých oborech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce,
- vytvářeli si pozitivní vztah k práci a racionální, odpovědný a tvořivý postoj k vlastní činnosti a její kvalitě,

- získali prvotní poznatky a dovednosti významné pro jejich další životní a profesní orientaci (Honzíková, 2000, str. 8).

Učitel musí:

- vést děti pracovním vyučováním, vhodně je motivovat a rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti,
- napomáhat k vyváření alternativních řešení,
- podněcovat děti ke spolupráci, k rozdělení jednotlivých úkolů, k socializaci
- podporovat děti ke kladnému přístupu k práci a dokončení úkolu,
- přistupovat k žákům individuálně, navazovat na schopnosti dovednosti, se kterými děti přišly a dále je rozvíjet, prohlubovat senzomotorické dovednosti, myšlení a tvořivost.

2 METODY PRÁCE

„Vyučovací metodou rozumíme cílevědomý, koordinovaný a záměrný postup, kterým se podle principů pedagogiky a didaktiky realizuje edukační proces orientovaný na dosažení vytyčených cílů.“ (Honzíková, 2005, str. 5)

Vyučovací metody se různí podle organizace vyučování, např. ve třídě, na zahradě, v lesoparku, při exkurzi apod., a proto jich je velké množství. Učitel musí zvážit klady a zápory metod a zhodnotit, které jsou pro danou lekci pro žáky vhodné.

Učitel vybírá metody vzhledem k věku žáků, prostředí, ve kterém výuka proběhne, stanovených cílů a dovedností, které mají žáci získat. V literatuře se setkáváme s různou klasifikací a širokou škálou metod vyučování. Uvádím pouze některá:

Kritérium klasifikace metod – pramen poznání a typ poznatků (aspekt didaktický)

- *Metody slovní*
  - *monologické metody (přednáška, výklad, vyprávění, vysvětlování, instruktáž)*
  - *dialogické metody (rozhovor, diskuse, dramatizace)*
  - *metoda písemných prací*
  - *metoda práce s učebnicí, knihou, textem*
- *Metody názorně-demonstrační (přímého poznávání předmětů a jevů)*
  - *metoda pozorování předmětů a jevů*
  - *předvádění (demonstrace) obrazů a předmětů, pokusů, činností*
  - *projekce statická a dynamická*
- *Metody praktické (praktických činností)*
  - *nácvik pohybových a praktických dovedností*
  - *žákovy pokusy a laboratorní činnosti*
  - *grafické a výtvarné práce*
  - *pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)*

Kritérium třídění – stupeň aktivity a samostatnosti žáka (aspekt psychologický)

- *metody informativně-receptivní*
- *metody stimulačně-receptivní – reproduktivní*
- *problémový žák – mezní*
- *metody heuristické – produktivní*
- *metody badatelské*

Kritéria použití metod výuky – myšlenkové operace (aspekt logický)

- *postupy srovnávací*
- *postupy induktivní*
- *postupy deduktivní*
- *postupy analytické*
- *postupy syntetické*

Kritérium třídění – specifická funkce metody ve vyučovacím procesu (aspekt procesuální)

- *metody motivační*
- *metoda vytváření nových vědomostí a dovedností a jejich osvojování (expoziční)*
- *metoda upevňování vědomostí a opakování učiva (fixační)*
- *metody diagnostické a hodnotící*
- *metody aplikační (Vališová, Kasíková, 2007, str. 191-192).*

3 MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY

Vzdělávací obor Pracovní činnosti jsou zařazeny ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Na prvním stupni základní školy má dotaci 1 hodinu týdně.

Podstatou použití mezipředmětových vztahů je hledání a následné využití témat, která se dají vhodně propojit, bez ohledu na původní rozčlenění klasických předmětů. Na prvním stupni jsou pro takové spojení vhodné podmínky. Využití provázanosti mezipředmětových vztahů je nikdy nekončící kreativní práce, kterou vede učitel, který je garantem výuky. Mezipředmětové vztahy je vhodné využít při projektovém vyučování nebo tematické výuce.

Žáci si lépe uvědomí souvislosti vědních oborů a praktického života. Pracovní činnosti ve venkovní učebně se dají propojit s přírodovědou, vlastivědou, českým jazykem, matematikou, tělesnou výchovou, výtvarnou výchovou, hudební výchovou, stačí jen vymyslet vhodný projekt a zrealizovat ho. Děti se naučí ve skupinách spolupracovat, rozhodovat, formulovat své myšlenky, prosadit se a hledat kompromisy. Projekty mohou být krátkodobé – hodinové, střednědobé – týden, i dlouhodobé – měsíce (Honzíková, 2000).

Uvádím některé mezipředmětové vztahy a nápady na realizaci projektů:

Přírodověda – poznávání stromů, listů, kůry stromů, pozorování volně žijících zvířat, pochopení potravních vazeb v přírodě, pozorování a zkoumání živé a neživé přírody, pojmenovávání hornin a nerostů, určení jednotlivých ekosystémů, určování vlastností hub a jejich jedlost, rostlin, určování keřů v parku, přezimování živočichů, poslouchání ptactva, poznávání stop živočichů, zkoumání koloběhu vody v přírodě, poznávání kulturních rostlin, chování ve městě, jak se chovat ekologicky a udržitelně.

Vlastivěda - poznání místa, kde žijí, pojmenovávání ulic, rodina, příbuzenské vztahy, rodokmen, naleziště a těžba přírodního bohatství ve svém městě, znaky a erby Karlovarského kraje se znakem živočicha nebo rostliny, pěstování plodin v našem kraji, řeka Ohře, vodní nádrže Jesenice, Skalka, chráněná území, naučné stezky, historické pamětihodnosti a přírodní zajímavosti, historické události českého státu.

Český jazyk- vyprávění o přečtených knihách, rýmování slov, vysvětlování neznámých slov, procvičování pravopisu, slova nadřazená – podřazená, slova příbuzná, synonyma, homonyma, slovtvorba, nacházení slovních druhů v textu, význam přísloví.

Čtení – čtení příběhů o fauně a flóře, recitování básní, povídání si o knihách, které děti četly s přírodovědnými tématy, příběh o Ferdovi Mravencovi, O lišce Bystroušce.

Matematika – měření materiálu, používání kružítka, porovnávání velikostí předmětů, manipulace s předměty, převody jednotek.

Tělesná výchova- hry venku, překážková dráha, běh v lesoparku, orientace v prostoru, přežití v terénu.

Výtvarná výchova- znázorňování rostlin a živočichů různými technikami – malba, kresba, frotáž, koláž, obtisky, 3D obrázky, tisk, razítka.

Hudební výchova- písně o zvířátkách - Vyletěla holubička ze skály, taneční hry s písničkami – Zajíček ve své jamce, pohybová výchova, dramatizace.

4 KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Naše společnost, která klade na lidi velké nároky, se stále posouvá dopředu. Klíčové kompetence pomáhají zpracovávat odborné znalosti s přihlédnutím k řešení problémů.

Klíčové kompetence pro žáky

a) kompetence k učení:

- užívá získaných poznatků při posuzování a zkoumání přírody;
- aktivně a samostatně vyhledává nové informace a poznatky;
- snaží se ohodnotit výsledky své práce.

b) kompetence k řešení problémů

- k řešení zadaných problémů využívá předešlých zkušeností, nebo hledá nové způsoby řešení;
- ověřuje si správnost svých poznatků;
- vnímá nejruznější problémové situace ve škole i mimo ni;

c) kompetence komunikativní

- aktivně spolupracuje a komunikuje v párové i skupinové práci;
- prezentuje výsledky své práce;
- dokáže přijmout kritiku i pochvalu;
- při verbální komunikaci používá správnou terminologii, rozšiřuje si slovní zásobu;
- nacvičuje si chování v různých sociálních rolích;
- uvědomí si pravidla komunikace s vrstevníkem i s dospělým s důrazem na generovou vyváženost.

d) kompetence sociální i personální

- dokáže pracovat sám i ve skupině;
- zvládá prezentovat svůj názor a zároveň respektovat názory spolužáků;

- hodnotí svůj podíl na konečném výsledku;
- je schopen dát radu slabšímu spolužákovi nebo ji požadovat pro sebe;
- dodržuje obecná pravidla slušného chování a snaží se přispívat k pozitivní atmosféře týmu;
- vytváří si o sobě pozitivní představu, upevňuje si kladné návyky a pracuje ke svému uspokojení.

e) kompetence občanské

- přiměřeným sebeprosazováním začíná chápat svou roli ve skupině – třídě a vytváří si pozitivní postoj k sobě a k ostatním;
- respektuje hygienické a bezpečnostní pravidla;
- chrání zdraví své i svých spolužáků – odmítá hrubosti a ubližování;
- při úrazu zavolá dospělého dozor;
- udržuje v čistotě okolí školy i bydliště;
- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, chrání přírodu.

f) kompetence pracovní

- vykonává zadanou práci s ohledem na svůj věk, schopnosti a dovednosti;
- vykonává zadanou práci s ohledem na ekologické chování;
- umí správně pracovat s nástroji, používat pomůcky a pracovní postupy;
- dodržuje dohodnutá pravidla ve škole i mimo ni;
- využívá svých již získaných znalostí a dovedností získaných ve škole i v běžném životě;
- postupně si formuje názor na své další budoucí pracovní uplatnění a uvědomí si různorodost lidských profesí;
- je veden k důslednosti a pečlivosti (Štiková, 2010).

5 MATERIÁLY, NÁSTROJE, NÁŘADÍ, POMŮCKY A PRACOVNÍ TECHNIKY PRO PRACOVNÍ ČINNOSTI

5.1 DROBNÝ MATERIÁL

- přírodní - mohou být rostlinného, živočišného původu i nerosty. Sbíráme s dětmi při vycházkách nebo je samy přináší do školy.
  - rostlinný materiál - plody stromů (žaludy, bukvice, kaštany, jeřabiny, šípky, ořechy), skořápky oříšků, šišky, pecky, kůra, mech, lišejník, větvičky, kukuřičné šustí
  - živočišný materiál - ulitky hlemýžďů, mořské lastury, skořápky vajec
  - nerostný materiál – kamínky, písek
- technický – zbytky látek, plsti, tapet, vlny, mašle, chlupaté drátky, pěnová hmota, modelína, sádra, nažehlovací korálky, keramika, provázky, CD nosiče, krepový papír, barevný papír, čtvrtky.

V dnešní době, kdy se ve větší míře dbá na recyklaci odpadů, lze použít i velké množství drobného odpadu z domácností, např. ruličky toaletního papíru, plastové nebo papírové krabičky, bublinková fólie, kelímky od jogurtů, plastové lahve, barevná víčka, korkové zátky, tyčky od nanuků apod.

5.2 NÁSTROJE, NÁŘADÍ, POMŮCKY

Učitel přihlíží ke schopnostem žáků a dbá na to, aby žáci nástroje používali správně ve vhodnou dobu. Řádně vysvětlí, na co je nástroj určen a kdy se používá. Někteří žáci jsou velmi zruční, protože mají praxi z mateřských školek a z domova.

Nejčastější nástroje, nářadí a pomůcky:

Nůžky, lepidlo, tužka, pravítko, kružítko, jehla, nit, barevné papíry, pastelky a voskovky, nalepovací očka, flitry, peříčka, kartony a tvrdé papíry, tavná pistole, špejle, barvy, nebozez. S dalšími pomůckami se žáci naučí pracovat na 2. stupni ZŠ (Honzíková, 2004).

6 BEZPEČNOST A HYGIENA PRÁCE

„Pro jednotlivé předměty existují specifické a závazné požadavky bezpečnosti a hygieny práce, které jsou obsaženy v učebních osnovách, příslušných směrnicích, řídí se vyhláškami a normami. Učitel je povinný se seznámit s těmito předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví (BOZP).“ (Honzíková, 2004)

Termínem hygiena práce se zahrnují taková opatření, které chrání zdraví při práci. Bezpečností práce se rozumí souhrn úkonů, které mají zabezpečit bezúrazovost žáků.

Před tím, než se vydáme s dětmi na venkovní aktivitu, musíme důkladně promyslet a prozkoumat terén. Při plánování výuky venku je potřeba si projít cestu a dopředu myslet na nástrahy, které mohou dítě potkat. Pokud se vydáme na stezku nebo do parku, je nutné pečlivě prohlédnout místo, aby nebylo znečištěné zvířecími výkaly a bylo prosté předmětů, které by dítě mohlo poranit, např. injekční stříkačka, rozbitá lahev, kusy zrezivělého kovu. I když jdeme s žáky na školní zahradu, je potřeba prostor prohlédnout. Nikdo neví, kdo se na zahradě v noci zdržoval. Je dobré i zhodnotit, zda by se na zahradu mohlo dostat cizí těleso přehozením přes plot.

Na začátku školního roku také žáky poučíme, jak se chovat při výuce ve venkovním prostředí. Pokud je na školním pozemku nářadí nebo chemikálie, musí být v uzamčeném objektu. Naše škola má uzamykatelnou kůlnu. Na zahradě máme velké otevřené ohniště, kde si s dětmi opékáme vuřty. V tomto případě je vždy jedna učitelka nebo asistentka u ohně, kde dohlédne na bezpečnost.

Další nástrahy mohou čekat na žáky při aktivitách na hřištích a u řeky, kam chodíme s dětmi často. Povinnou výbavou je lékárnička a telefonní čísla na rodiče. S dětmi jsou bezpečnostní opatření především na bázi prevence. Dítě vedeme k vlastnímu zhodnocení situace a samostatnému úsudku se rozhodovat. Autoregulace je významná ochrana, kdy žáci poznávají vlastní tělo, své potřeby, schopnosti a dovednosti, učí se odhadnout, co zvládnou a co již ne. Navíc, když připravíme dětem prostředí příliš bezpečné, bez výzev, začnou se brzy nudit a hledat zábavu v jiné činnosti, než bychom chtěli. Pouze v pestrém prostředí vzniká řada otázek a přirozeně i odpovědí, které děti najdou v přírodě.

7 SPECIÁLNÍ DÍLNY A UČEBNY V PŘÍRODĚ

Praktická část diplomové práce má formu přírodovědných vycházek s rozhovory, získávání nových znalostí a studiem informačních tabulí o místě, kde budeme tvořit výrobky.

7.1 POOHŘÍ – NAUČNÁ STEZKA

Jedná se o jednoduchou stezku pro pěší i cyklisty. Nachází se na břehu řeky Ohře pod hradem - jedinou Štaufskou císařskou falcí na našem území. Stezka je dlouhá 3,5 km a má 10 zastávek s tabulemi, kde je možné se dovědět mnoho zajímavých informací o geologii, historii Poohří, zoologii, biodiverzitě, řece Ohři, přehradě Skalka, přírodním bohatství a historii kamenných křížů na Chebsku. Konec stezky se nachází na krásně zrekonstruované vyhlídce u přehrady Skalka.

Tato pravá část řeky Ohře se revitalizovala při přeshraniční krajinné výstavě roku 2006. Hlavním tématem byly zahrady Východu a Západu. Vznikl zde krásný upravený areál s tisíci květinami a skleníky. Celé léto probíhalo mnoho akcí, workshopů, floristických výstav, výstav obrazů, fotografií, soch a sportovních utkání. Město pozvalo hudební skupiny, divadelníky a řemeslníky a vznikl opravdu povedený areál, který ani po ukončení výstavy nezahálí. Stále jsou upravovány záhony, jednotlivé tematické zahrady, podhradí a zelené plochy. V místě se nachází dvě restaurace a několik hřišť pro děti. Celoročně zde město pořádá mnoho příjemných akcí. Chebané si ihned našli cestu do Poohří a hojně parky využívají.

V předloňském roce proběhla druhá krajinná výstava s tématem Příroda a historie Cheb 2013. Velkolepě se upravoval levý břeh řeky Ohře, vznikl zde rekreačně-sportovní areál. Střediskem areálu se stala zlatá atletická dráha, kde sportují školy, kluby i celé rodiny. Je možné se projet na in-line bruslích, zajít do lanového centra nebo si jen tak poležet na trávniku.

7.1.1 GEOLOGIE

Procházka po hradbách Chebského hradu. Shrnutí historie hradu, důležitých návštěv, obléhání hradu, stavba areálu. Když projdeme celý hrad, zastavíme se v podhradí a zjišťujeme, na jakém místě hrad stojí, proč si naši předci vybrali právě toto strategické místo na skále u řeky. Zkoumáme horninu, na které hrad stojí. Má šedozelenou barvu,

hedvábný lesk, deskovitou odlučností, kterou si děti mohou hned vyzkoušet. Objevujeme fylit, což je metamorfovaná hornina, která vznikla přeměnou jílových usazených hornin v prvohorách. A hned se hrnou další otázky, proč a kdy se nerosty usazovaly. Povídáme si o prvohorní krajině, kdy i na tomto místě, kde právě stojíme, bylo mělké moře. Využijeme proto oblázky z okolí a pěkně si je pomalujeme barvami.

Malované kamínky

Materiál:

- hladký kamínek
- akvarelové barvy
- bezbarvý lak (není nutný)

Pomůcky:

- nalezené oblé kamínky různých tvarů
- kulaté štětce
- měkká tužka
- kelímek s vodou

Postup:

Kamínek žádaného tvaru očistíme. Barvami namalujeme požadovaný motiv. Pro lepší stálost barev, můžeme zafixovat bezbarvým lakem.

Zhodnocení:

Žáci pracovali radostně, do myslí se jim vkrádaly vzpomínky na prázdniny u moře. Zvolili si libovolné téma a zaujala je možnost malby na netradiční materiál různých tvarů. Vzhledem k volnému námětu se práce dětem dařila a všichni zažili pocit úspěchu.

Obrázek 1 – Malované kamínky

7.1.2 HISTORIE

Historie Poohří je už dávno zapomenuta, naštěstí existuje spousta dobových záznamů, ze kterých můžeme vyčíst, jak celý areál vypadal a k čemu sloužil za dob našich rodičů, prarodičů a praprarodičů. Povídáme si o rodině, kdo ještě své praprarodiče poznal, kdo je ještě má, o čem si povídají. Poohří vždy sloužilo obyvatelstvu k rekreaci. Byl to vycházkový areál, kde se nacházelo koupaliště, půjčovna loďek, sportoviště, barevné zahrady a několik nádherných staveb městských lázní, které jsou již bohužel zbořeny. Pořádaly se zde také trhy. Toto krásné místo sloužilo obyvatelům ještě po 2. světové válce a bylo zničeno až se stavbou vodního díla Skalky roku 1964. Až po roce 2000 se Poohří začíná znovu přibližovat své bývalé kráse. A my si vytvoříme takové košíčky s ovocem, které mohly hospodyňky nakoupit na trhu.

Košíčky plné ovoce

Materiál:

- modelína různých barev

Pomůcky:

- podložka na modelování
- modelovací rádélko

Děti modelují košíčky plné ovoce při podzimní sklizni.

Postup:

Žáci si nejprve zpracují modelínu do tvárného stavu. Pomocí rádélka vytvoří „proutí“, které postupně splétají v košík. Hotový košíček plní libovolným modelovaným ovocem.

Zhodnocení:

Tato aktivita je zaměřena na jemnou motoriku a děti věnující se ručním pracím, mají košíčky upravenější. Některým dětem se aktivita nedařila, protože ovoce je velmi drobné a práce pro ně byla náročná.

Obrázek 2 – Ovocné košíčky

7.1.3 ZOOLOGIE ŘEKY OHŘE

Řeka do Chebu přitéká z Německa. Ve středověku byla známa svým rybím bohatstvím, což už ale bohužel neplatí. Dnes jsou zde vysazovány ryby uměle. V řece se vyskytuje kapr obecný, jelec tloušť, bolen dravý, úhoř říční a další. Z ostatních živočichů zde žije ohrožená škeble rybníčná a obojživelníci. Z vodních ptáků vidíme kachnu divokou, lysku černou, labuť velkou a potápku malou. Probereme znaky a životní nároky těchto zvířat. A vyrobíme si fantazijní lesklou rybku, která bude hýřit barvami.

Rybička z CD

Materiál:

- CD disk
- barvy na sklo
- barevný papír

Pomůcky:

- nůžky
- tužka
- lepidlo

Postup:

Nepotřebné CD pomalujeme barvami na sklo. Na barevný papír nakreslíme ploutve a hubičku, vystříhneme a nalepíme na CD. Z bílého papíru vytvoříme oko a nalepíme. Můžeme připevnit slabý provázek na hřbetní ploutev na zavěšení.

Zhodnocení:

Žákům se práce líbila, protože rybky byly pestré a veselé. Dalším plusem bylo, že není potřeba šablony na ploutve a hubičku, a proto vznikaly rybky rozličných tvarů a barev. Pomalování rybky šlo velmi dobře.

Obrázek 3 – Rybka

7.1.4 BOTANIKA ŘEKY OHŘE

Břehy řeky na podmáčených místech lemují olšiny. Ze stromů převládá olše lepkavá, ale i břízy a vrby. V těchto lužních lesích bylo vysázeno mnoho běžných i vzácných vlhkomilných a stínomilných rostlin, např. orsej jarní, blatouch bahenní, bledule jarní, sněženka podsněžník, plicník lékařský, oměj pestrý, violka lesní, kopřiva dvoudomá, trávy, kapradiny. Všechny byliny mají popisek, děti si tak názorně spojí název se živou rostlinkou. Přečteme si básně a příběhy z čítanky, ve kterých se objevují rostliny – Malá rodinka sněženek, Hádanky z jarní přírody, Sněženky, Prvosenky. Děti vyzvu, aby si zhotovily barevnou strukturu kmene, která se liší podle druhu stromu.

Kůra stromů

Materiál:

- bílý papír A4

Pomůcky:

- voskovky

Postup:

Žáci mají za úkol co nejlépe vystihnout krásu kůry stromu. List papíru přiloží na kmen stromu a jedním směrem vyplňují list papíru barvou. Pokud je úkol správně splněn, na papíru se krásně kůra zobrazí.

Zhodnocení:

Problémem práce bylo, že u některých dětí došlo k protržení papíru při velkém tlaku. Také se vždy nepodařil jednotný směr tahu voskovkou po kmeni. Vznikaly tak práce, ve kterých byla vytlačována místa nebo naopak místa bez barvy.

Obrázek 4 – Kůra stromů

7.2 FAUNA A FLÓRA SVAHOVÉHO LESA

Vzniká spontánně na svazích Ohře. Poznáváme a určujeme jednotlivé stromy, např. javor klen, javor mléč, dub letní a lesní. Porovnáváme lodyhy trav, např. lipnice hajní, zkoumáme byliny, např. violku Rivinovu, osladiče obecného. Nasloucháme zpěvu pěvců, např. žluny zelené, střízlíka obecného, brhlíka lesního. Vidíme pěnkavu obecnou a rehka zahradního. Žijí zde také savci, např. kuna lesní nebo myšice lesní, ale my jsme měli štěstí na veverku obecnou. Povídáme si o životě ptáků a zvířat žijících v Poohří. Dnes si zhotovíme barevného ptáčka, který nám přinese zpěv až do naší třídy.

Zavěšení ptácci

Materiál:

- tvrdý karton
- barevné papíry + bílý papír
- větvičky stromů
- barevné pírko

Pomůcky:

- lepidlo, nůžky, černý fix
- silonová niť (vlasec)

Postup:

Z kartonu si vystříhneme tělíčko ptáčka, je to půlkruh. Na tělíčko nalepíme barevné kousky papírů, až pokryjeme celý podklad z obou stran. Z bílého papíru vystříhneme dvě kolečka na očka, namalujeme zornice a nalepíme z každé strany. Z drobných větviček si uděláme pařátky a zobáček a nalepíme na tělíčko. Dozdobíme peříčkem a pověsíme na niť.

Zhodnocení:

Děti pracovaly nadšeně, bez větších problémů. Výrobek zvládly samostatně a nebyla nutná pomoc. Vznikali ptácci s úžasnou paletou barev.

Obrázek 5 – Zavěšení ptáčky

7.3 VODNÍ DÍLO SKALKA

Dnešním cílem vycházky bude přehrada Skalka, půjdeme asi 15 minut. Cestu si zpříjemníme hrami v přírodě – hra na indiány, na honěnou, překážková dráha, balancování na kmenech stromu, na schovávanou apod.

V roce 1964 vznikla přehrada Skalka, které musela ustoupit velká část vycházkového areálu. Na informační tabuli si přečteme parametry přehrady a zajímavosti ze stavby vodního díla. Zapojíme matematiku a procvičujeme převody jednotek, např. rozlohy v ha, hloubky v m, objemu vody v m³. Hledáme odpovědi na otázky, např. proč se přehrada stavěla, jaký má význam, jaká negativa a pozitiva způsobila tato stavba.

Povídáme si o vlastnostech a důležitosti vody, její ochraně, úloze v přírodě. Vytvoříme si vodu v jejím pevném skupenství - sněhové vločky. Jak a kde vzniká sněhová vločka?

Sněhová vločka

Materiál:

- bílý kancelářský papír
- tmavě modrou čtvrtku

Pomůcky:

- lepidlo, nůžky
- kružítko a pravítko
- tužka

Postup:

Z bílého měkkého papíru si připravíme čtverec nebo kruh. Papír třikrát přehneme, pomocí nůžek vystříhujeme do přeložených okrajů různé tvary. Hotovou vločku opatrně rozevřeme a nalepíme na podklad.

Zhodnocení:

Jedná se o jemnou práci, kde se musí pečlivě a opatrně stříhat, což některým dětem opět činilo problémy. Docházelo ke znehodnocení vločky prostřížením, nepřesným složením nebo hrubým rozevřením vločky. Výhodou je, že si děti mohou udělat libovolný počet výrobků rozmanitých velikostí a tvarů.

Obrázek 6 – Sněhové vločky

7.4 4. ZŠ CHEB- ŠKOLA, KDE PŮSOBÍM

Roku 1874 se otevřely brány školského institutu Kongegrací sester Svatého kříže v Chebu v ulici Fleischgasse. Řádové sestry měly za úkol vychovávat a vzdělávat mládež. Budova měla pět místností a velkou zahradu. Jedná se o nejstarší školní budovu města. Na této zahradě se dále přistavovalo a sestry skupovaly okolní domy tak, jak rostl zájem dívek o vzdělání. K základní škole se přibrala i mateřská. Roku 1885 byl otevřen tolik potřebný učitelský ústav, jehož absolventky měly vzdělávat žáky této školy. Celé roky byla kapacita rozšiřována, ústav opravován, dostavován, přibyla i kaple. V roce 1913 se podařilo celý komplex propojit. 1. světová válka však pozastavila rozvoj školy, ve všech učebnách i penzionátu se zřídil lazaret pro vojáky. V poválečné době vznikl v Československé republice nový typ škol pro ženská povolání, základ tzv. rodinných škol, škol vaření, šití apod. Tomu se přizpůsobila i tato škola. Vznikaly obory jednoleté, dvouleté – rodinné. Budova opět nestačila náporu dívek a byla přistavěna o dvě patra. Zároveň se postavil nový komplex kláštera, v nynější ulici 17. listopadu.

2. světová válka zamávala se životy církevních učitelek i žákyň. V říjnu 1939 byly Sudety připojeny k Říši a všechny soukromé školy měly zákaz veřejně učit. Řádové sestry byly nahrazeny civilními učitelkami a dívky nasazovány do válečných provozů. Nutno podotknout, že v této době byl ústav velkolepý, čítal 1 100 žákyň a 60 řádových sester. Po válce došlo k odsunu německých obyvatel, a tudíž i sester.

Po skončení války se na Chebsko začaly vracet rodiny, které odešly během válečných let do vnitrozemí. Lidí přibývalo a do školy se opět začal vracet život. Ulice se tehdy nazývala Maxima Gorkého. Vedení školy převzali soudruzi, často bez potřebné kvalifikace. Škola musela plnit ideály socialismu a výuka se orientovala na Sovětský svaz.

Budova byla už v dezolátním stavu, a proto se roku 1980 začala kompletně rekonstruovat. Rekonstrukce probíhala za plného vyučování, žáci a učitelé byli vtěsnáni do půlky areálu. Opravy trvaly několik let, v roce 1987 proběhlo slavnostní zahájení nového školního roku v moderním prostředí. Škola měla opravené učebny, tělocvičny i dílny.

Po listopadu 1989 začaly úpravy okolí školy a budova se také stále vylepšovala. Dostala novou fasádu a opravil se i dům přiléhající k budově, kde vznikl sál a nové třídy.

Obrázek 7 – 4. ZŠ Cheb

7.4.1 ŠKOLNÍ HŘIŠTĚ S VENKOVNÍ UČEBNOU

Nález 300 let staré sochy Jana Nepomuckého, která dodnes zdobí školní zahradu, byl už jen perličkou. Zahrada a hřiště prošly také velkou rekonstrukcí a vznikl nádherný areál, který děti využijí při výuce i v odpoledních aktivitách. Na pozemku se žáci věnují pěstování okrasných rostlin, poznávání a určování stromů, jsou vedeni k péči o životní prostředí. Zejména žáci 1. stupně chodí na zahradu i na ostatní předměty. Při pěkném počasí zde probíhají hodiny čtení, výtvarné výchovy, vlastivědy, hudební výchovy, tělesné výchovy a pracovních činností.

Obrázek 8 – Školní zahrada a hřiště

Je podzim a s ním je spojeno mnoho aktivit podzimní přírody, sbíráme plody jírovce maďalu a dubu letního i zimního, nažky buku lesního. Z Ekostatku v Dolních Dvorech, kam pravidelně chodíme na přírodovědné programy, máme k dispozici kukuřiči setou. A můžeme začít tvořit.

Kukuřičné panenky a panáčky

Materiál:

- klasy kukuřice
- zbytky látek, mašle, zdobení

Pomůcky:

- lepidlo, plastová očka

Postup:

Slupky z kukuřičných klasů shrneme na sukýnku, vlásky nebo kalhoty. Objeví se nám žlutý klas na tělíčko, které dozdobíme podle fantazie.

Zhodnocení:

Děti se dozvěděly, jak vypadá kukuřičný klas vcelku, než se jim jednotlivá zrníčka objeví v kuchyni, kde je dále zpracovávají. Žáci měli jedinečnou příležitost poznat kukuřičný klas všemi smysly a vytvořit si loutku, která se dá použít k dramatizaci pohádky.

Obrázek 9 – Kukuřiční panáčci

Zvířátka z kaštanů

Materiál:

- plody – žaludy a kaštiny
- špejle
- ozdobné drátky

Pomůcky:

- černý fix
- nebozízek

- tavná pistole

Postup:

S dětmi sesbíráme kaštany a žaludy v okolí školy a podle fantazie děti sestaví figurky. Domalují obličej a dozdobí chlupatým drátkem. S tavnou pistolí pracujeme poměrně často, většinu spojů lepím sama, některým zručnějším dětem tavnou pistolí také svěřím.

Zhodnocení:

Práce byla veselá, tvořivá a bavila. Problémem je vždy stabilita výrobků. Je nutné najít podobně veliké plody, například u nožek, a to je u některých dětí velká nesnáze. Zadrhelem se také může stát vytváření otvoru do kaštanu nebo zízkem.

Obrázek 10 – Zvířátka z kaštanů

Toalet'áci

S žáky se hodně věnuji odpadovému hospodářství, snažíme se využít všechny materiál, který vznikne ve škole nebo v domácnosti. Učíme se odpad správně třídit.

Jezdíme na skládku odpadů v Černošíně, kde děti prakticky zjišťují, kam odpad směřuje a jak je důležitá recyklace. Děti nosí do školy zbytky látek, vln, knoflíky, krabičky apod., samy chodí s nápady, jaký výrobek zase vytvoříme. Zúčastnili jsme se soutěže se čtenářským klubem, úkolem bylo vytvořit zvířátka Afriky z odpadových materiálů. Zadání jsme se zhostili výtečně a získali jsme krásné 2. místo v republice.

Materiál:

- ruličky toaletního papíru nebo ruličky z papírových utěrek

Pomůcky:

- lepidlo
- drátek
- nůžky

Postup:

Lepíme k sobě ruličky podle fantazie a snažíme se docílit žádaného zvířátka. Vytvořili jsme slona, krokodýla a palmu.

Zhodnocení:

Během společné práce děti spolupracovaly, pomáhaly si, přinášely nové nápady a vzájemně se doplňovaly. Už při vytváření výrobků měli žáci z práce radost, kterou umocnilo krásné umístění v soutěži.

Obrázek 11 – Toaletňáci

Na podzim je také potřeba pomoci opeřeným kamarádům přečkat chladnou zimu, aby se jim u nás na zahradě líbilo a po celý rok nás těšili svým zpěvem. Rozhodli jsme se, že uděláme krmítka pro ptáčky. Opět není potřeba mnoho materiálu, dokoupit jsme museli pouze slunečnicová semínka. Při práci zpíváme písňe o ptactvu.

Krmítka pro ptáčky z PET lahve

Materiál:

- plastová lahev 1,5 l
- provázek
- drobné kamínky
- krmení pro ptáčky
- ozdoby (plastové, filcové, vlna apod.)

Pomůcky:

- nůžky
- lepidlo nebo oboustrannou izolepu

Postup:

Nejlépe průhlednou pet lahev vymyjeme, odlepíme etiketu. Pomocí nůžek uděláme otvor pro ptáčka. Lahev ozdobíme ozdobami, které odolají povětrnostním podmínkám. Drobnosti z plastu, filzu a vlny nalepíme na lahev. Na dno nasypeme drobné kamínky na zatížení, potom nasypeme semínka. Okolo hrdla pověsíme provázek a zavěsíme na větve.

Zhodnocení:

Děti byly velmi překvapeny, že krmítko se dá vyrobit i z plastové lahve. Bonusem je, že výrobek mají denně na očích a mohou během školního dne pozorovat rozličné druhy ptactva, které hodují v jejich krmítku. Pravidelně kontrolují, zda je krmítko plné a v případě potřeby dosypávají zrníčka.

Obrázek 12 – Krmítka pro ptáčky

Dalším výrobkem, který si vytvoříme na školním hřišti, je hit léta, u kterého není potřeba žádné přípravy ani pomůcek ze strany učitele. Když dětem navrhnu, že si uděláme barevné náramky, nadšeně souhlasí a do školy nosí jednu barevnou sadu gumiček za druhou. Výhodou je, že děti nepotřebují žádnou pomoc, samy znají nepřeberné množství vzorů pletení a učí se jeden od druhého. Během výroby s žáky diskutuji o výrobě, recyklaci plastů, o dopadu na přírodní ekosystémy. Probereme i nepříjemné umírání mořských živočichů v důsledku vdechnutí plastů a odpadové „ostrovy“ v oceánech, které ničí tak křehký biotop moře.

Gumičkování – Rainbow Loom

Materiál:

- sady barevných gumiček + spony

Obrázek 13 – Gumičkování

V zimě také můžeme využít školní hřiště k různým veselým aktivitám. Kreslíme do sněhu, koulujeme se, stavíme obydlí a sněhuláky. Děti mohou pracovat samostatně,

ve skupinách, podle zadání nebo podle své fantazie. Dnešním úkolem bylo uválení a ozdobení sněhuláků.

Zhodnocení:

Děti jsou samozřejmě z těchto aktivit nadšené, nápady se jen hrnuly. Práce se sněhem je zábavná a děti ji vyhledávají.

Obrázek 14 – Sněhuláci

7.5 KLÁŠTERNÍ ZAHRADA

Myšlenka regenerace klášterní zahrady se zrodila souběžně s opravou Chebského hradu a obnovením turistického ruchu v Chebu. Zprovoznění zahrady je jedním z kroků při vytváření turistické trasy z náměstí Krále Jiřího z Poděbrad přes Františkánské náměstí, křížovou chodbu a klášterní zahradu směrem na hrad. Zahrada byla slavnostně otevřena v září 2002 a zpřístupněna veřejnosti. Denně prostory upravuje firma, areál se na noc zamyká, zahrada je stále v perfektním stavu. Zahrada leží přes ulici naší školy, proto ji žáci i učitelé využívají při některých předmětech, hlavně při čtení, výtvarné výchově, pracovních činnostech, přírodopisu aj.

Historie:

Klášterní zahrada je součástí komplexu Františkánského kláštera. O podobě románské stavby kláštera a kostela mnoho nevíme, neboť při velkém požáru města v roce 1270 byly obě stavby zničeny. Patnáct let po zničení prvních budov byl v lednu 1285 řezenským biskupem vysvěcen ve jménu zvěstování Panny Marie nový kostel. Z této doby máme také dochovanou zprávu o první svatbě v tomto kostele, když zde byli oddáni český král Václav II. a dcera krále Rudolfa Habsburského Gutta.

Klášterní, ovocná a zeleninová zahrada, na kterou navazoval uzavřený dvůr s pivovarem a hospodářskými budovami, byla koncem 30. let 20. století s otevřením národopisného muzea v zadní části konventních budov přeměněna na okrasnou. Po obsazení kláštera a internaci řeholníků při akci „K“, kterou provedly orgány totalitního komunistického režimu v roce 1950, byla zahrada opět proměněna v zeleninovou zahradu, tentokrát školní.

Obrázek 15 – Klášterní zahrada

Do klášterní zahrady chodíme moc rádi, pozorujeme a učíme se poznávat různé druhy hmyzu, které tu žijí. Pozorujeme je lupami, hledáme v encyklopediích jména různých broučků, motýlů a drobných zvířat. V zadním traktu objektu se nachází bylinkový záhon. Diskutujeme o různých druzích zahrad – okrasné, zoologické, bylinkové, květinové, arboretu, meditační, slepecké, zeleninové, ovocné, botanické, apod. Hovoříme o funkcích zahrad, složení podle typu rostlin nebo chovaných živočichů, historii zahrad. Mluvíme o pojmenování zahrad, podle oblasti vzniku, podle historické události, podle úpravy, podle uspořádání. Proč se Klášterní zahrada jmenuje klášterní? Děti se rozdělí do skupin, každý si vybere jednoho živočicha, nebo bylinu a připraví si o nich prezentaci, kterou přednese svým spolužákům.

Protože jsme načerpali mnoho inspirace a nápadů, dnes si vyrobíme housenku z ponožky. Děti si koupily do dvojice 1 pár froté ponožek a balíček vaty. Zbytek materiálu máme ve třídě.

Ponožková housenka

Materiál:

- froté ponožka
- fajfkové čističe
- plastová očka
- vata

Pomůcky:

- nůžky
- nit' s jehlou
- lepidlo

Postup:

Froté ponožku naplníme vatou, na konci tělíčka zašijeme. Housenku zpevníme fajfkovými čističi. Nalepíme plastová očička a dozdobíme pusinku.

Zhodnocení:

Zjištění, že ponožka může sloužit i jinému účelu než k zahřívání nohou, bylo pro děti inspirující. Velkým zádrhelem se stalo zašívání konce housenky. Pouze dvě žákyně byly schopny samostatně navléknout jehlu a udělat na konci nitě uzlík. Zašití otvoru se také neobešlo bez problémů, dětem se dělaly uzlíky. U konečného zapoštění byla nutná asistence učitelky. Tuto práci jsem vytvářela s dětmi 5. ročníku.

Obrázek 16 – Ponožková housenka

Počasí nám stále přeje, proto se i při příští hodině pracovních činností vypravíme do klášterní zahrady na prohlídku květin a pozorování motýlů. Dnes nás budou zajímat druhy motýlů, které se na zahradě vyskytují, jsou to např. bělásek zelný, babočka kopřivová, babočka paví oko. Hovoříme o jejich životě, potravě, životním cyklu, ochraně, rozdílech mezi motýly a můrami. Děti, které navštívily Motýlí dům nedaleko Chebu, nám zprostředkují svoje zážitky. A my si vyrobíme pestrobarevného motýlka z papíru.

Barevní motýlci

Materiál:

- barevné čtvrtky
- čističe fajfky (plyšové drátky)

Pomůcky:

- nůžky
- šablony

Postup:

Podle šablony motýla si obkreslíme dva tvary. Motýla vystříhneme a každý z tvarů nastříhneme asi do půlky. Obě poloviny do sebe zasuneme. Zpevníme ozdobným drátkem.

Zhodnocení:

U této jednoduché činnosti nenastal žádný problém. Děti vytvořily motýlka bez pomoci.

Obrázek 17 – Barevní motýlci

Dalšími výrobky, které jsme vytvořili v klášterní zahradě, jsou zvířátka z harmoniky.

Zvířátka z harmoniky

Materiál:

- barevné papíry

Pomůcky:

- nůžky, lepidlo, černý fix
- šablona

Postup:

Žáci si vyrobí pomocí skládání ze dvou pruhů barevného papíru harmoniku na tělíčko. Obkreslí si šablonu hlaviček a nožiček na barevný papír, vystříhnou, domalují obličej fixem a jednotlivé části pospojují lepidlem.

(Skládaná zvířátka z papíru, TOOP Ostrava, 2009)

Zhodnocení:

Přesné naměření, vystřihnutí a skládání je pro většinu dětí obtížné. Přesto nakonec vznikla různorodá zvířátka všech světadílů.

Obrázek 18 – Krokodýl

Obrázek 19 – Zvířátka z harmoniky

7.6 ZA HISTORIÍ MĚSTA CHEBU

První písemná zmínka o Chebu se datuje k roku 1061, je to starobylé město, které si určitě zaslouží pozornost. Město má mnoho pamětihodností a stalo se zde také několik důležitých událostí. U řeky Ohře se rozprostírá krásný hrad, který byl postaven ve 12. století. Dodnes je dochována část honosného paláce, Černá věž a především unikátní dvojité románsko-gotická kaple sv. Martina, Erharda a Uršuly. V centru města se nachází krásné kostely, křížová chodba a turisticky vyhledávaný Špalíček. Jedná se o 11 úzkých vysokých domů z 12. století, které si postavili kupci na prostoru, kde měli kramářskou boudu. Také celé náměstí je lemováno krásnými upravenými domy, kde každý dům má svou zajímavou historii.

V roce 2010 město Cheb zrekonstruovalo náměstí a pěší zónu. Celou hlavní třídu od náměstí Krále Jiřího po křižovatku s Evropskou ulicí, probíhá časová osa, která upozorňuje na důležitá data města. Bylo vytvořeno několik odpočinkových stanišť

s mobiliářem. Byly vysázeny platany a v létě se osazuje mnoho velkých květináčů. Na náměstí také „vyrostla“ Brána času, která nahrazuje dveře do již neexistujícího domu.

S dětmi jsem se vydala prostudovat chebské dějiny na časové ose městem a na konci naší cesty jsme si vytvořili návrhy krojů, které se v regionu běžně nosily.

Chebské kroje

Materiál:

- zbytky látek
- šablony krojů

Pomůcky:

- nůžky, lepidlo, tužka
- pastelka

Postup:

Podle šablony vystříhneme jednotlivé díly oblečení. Ty obkreslíme na látku, vystříhneme a nalepíme na podklad. Tento postup opakujeme, až zaplníme celou postavu.

Zhodnocení:

Práce byla usnadněna tím, že žáci měli podklad postavy a šablony na jednotlivé díly oblečení. Stříhání látky je náročné, přesto se kroje povedly. Některé výtvořily byly originální a mohly by být inspirací.

Obrázek 20 – Chebské kroje

Přáníčka k Vánocům

Materiál:

- čtvrtka
- pohledy, obrázky, kresby se zimní tematikou

Pomůcky:

- různé raznice - tvořítka
- lepidlo, nůžky

Postup:

Čtvrtku A4 přeložíme na půlku. Vybereme vhodný obrázek, ze kterého vyrazíme ozdobnou děrovačkou motiv. Vyražené motivy nalepíme na přáníčko. Dovnitř napíšeme přání k Vánocům (Horová, 2010)

Zhodnocení:

Většina dětí vytvářela přáníčka pro své blízké, proto pracovaly pečlivě a se zaujetím. Těšily se na reakce obdarovaných.

Svícínek ke Dni matek

Materiál:

- červený tvrdý papír
- 2 ozdobné mašličky
- pauzovací papír
- nízká zavařovací sklenice
- čajová svíčka

Pomůcky:

- nůžky, pravítko
- lepidlo, tužka
- děrovačka

Postup:

Připravíme si dva obdélníky z papíru 3 cm x 15 cm, na krajích je proděravíme děrovačkou, nebo nůžkami. Uprostřed si nakreslíme tvary srdíček a vystříhneme. Zvolíme si rub a líc. Na rubovou stranu nalepíme pauzovací papír tak, aby překryl všechna srdíčka. Oba proužky spojíme mašličkou. Vznikne dutinka, do které vložíme sklenici ze silného skla. Do ní vložíme čajovou svíčku a večer ji zapálíme se svou maminkou.

Obrázek 22 – Svícen

7.7 BISMARCKOVA ROZHLEDNA NA ZELENÉ HOŘE

Předchůdcem dnešní kamenné rozhledny byla dřevěná vyhlídková věž, vysoká 14 metrů, která stála na tomto místě a byla zpřístupněna roku 1891. Roku 1909 byla postavena kamenná věž ze sbírky občanů. Věž je 18 metrů vysoká a je památkem věnovaným zakladateli německé říše Otto von Bismarckovi. Po druhé světové válce

se nacházela v pohraničním pásmu a teprve roku 2005 byla opravena a zpřístupněna veřejnosti. Tímto se z ní stal historický objekt a častý cíl návštěv Chebanů.

Na rozhlednu se dostanou cyklisté i turisté. Cesta vede příjemnou stezkou uprostřed lesů do mírného kopce. Je 6 km dlouhá a děti ji ujdou za necelé 2 hodiny. Po cestě plníme různé úkoly, abychom naplnili cíle environmentální vycházky. V cíli na ně čeká výstup na rozhlednu s krásným výhledem, otevřené ohniště a les, kde se dá tvořit.

A jako první si vytvoříme domeček pro skřítky, kteří v těchto lesích určitě žijí. Děti se rozdělí do dvojic, vytvoří domek pro lesního skřítku a samy k němu vymyslí příběh, který přednesou spolužákům. Vznikly krásné příběhy, např. O neposlušném Hajdaláku, Jak šel skřítek do světa, O kouzelném skřítkovi.

Obrázek 23 – Bismarckova rozhledna

Domeček pro lesního skřítku

Materiál:

- Nasbírané přírodniny – ulámané větvičky, mech, kůra ze stromu, šípky, jeřabiny, žaludy, šišky, klacíky apod.

Pomůcky:

- nejsou potřeba

Postup:

Cestou nasbíráme různé přírodniny. Děti poučíme, že nebudou trhat žádné větve ze stromů. U rozhledny děti vyzveme, aby stavěly domečky pro skřítky podle své fantazie a podle nasbíraného materiálu.

Zhodnocení:

Celodenní aktivita děti vtáhla do děje, manipulace s přírodninami je vždy zábavná. Děti bez potíží zvládly zadaný úkol. Příběhy byly originální, měly zajímavý děj a překvapivé rozuzlení.

Obrázek 24 – Skřítkovský domeček

Houkající sovičky

Materiál:

- Ruličky z toaletního papíru
- Barevné papíry

Pomůcky:

- Lepidlo, nůžky

Postup:

Na ruličku nalepíme hnědý papír a vytvoříme tělo sovičky. Na boky těla přilepíme roztřepená křídýlka, která jsme vyrobili nastřížením barevného papíru. Vyrobíme ze žlutého papíru očka a nožky, které nalepíme k tělu. Ještě doplníme barevným zobáčkem a sova je hotová. Aby nám ptáčci dobře stáli, vyrobíme jim terč, který pokryjeme zeleným papírem. Přilepíme terč k sovičce.

Zhodnocení:

Stříhání a lepení nedělá žákům velké potíže. Nehezke výrobky vznikaly pouze z důvodu znečištění sovičky lepidlem.

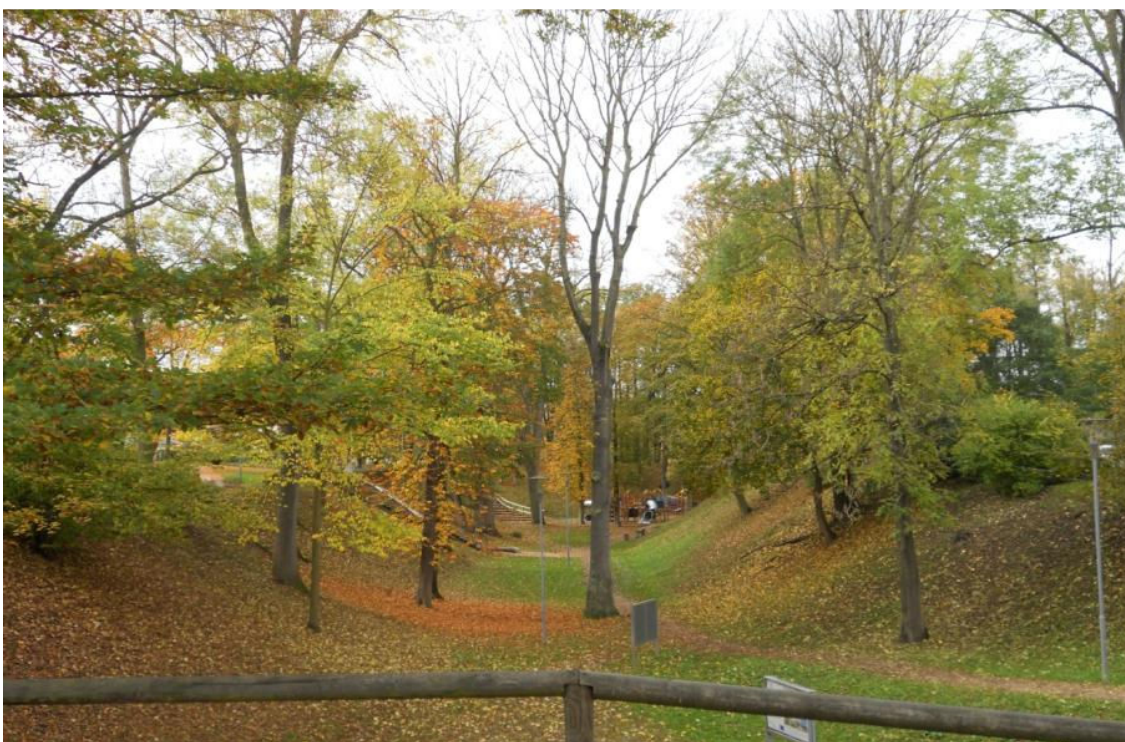
Obrázek 25 – Houkající sovičky

7.8 MĚSTSKÝ PARK

Město Cheb si zakládá na své zeleni, stará se skoro o 1000 m². Ve městě je mnoho upravených parků a klidových zón, které jsou udržovány a upravovány. Trvalá zeleň je prioritou obce a každé léto je město obohacováno velkým množstvím letních záhonů a pestrobarevných květináčů na sloupech veřejného osvětlení nebo přidanou zelení na náměstí. Jako zajímavost může být, že před radnicí jsou umístovány velké nádoby na zeleninu, kde si zájemci mohou prohlédnout některé druhy zeleniny.

Obrázek 26 – Chebský park

Obrázek 27 – Krajinka

Parky navštěvujeme s dětmi hojně. Kolem školy máme pěkně upravené parky, které nabízejí mnoho možností k různorodým aktivitám. Hrajeme venkovní hry, kreslíme

obrázky do písku, určujeme flóru i faunu a při dnešní hodině jsme vytvořili krásné obrázky na zemi. V dalších lekcích si vytvoříme ježečka a zobrazíme svou náladu.

3D obrázky z přírodnin

Materiál:

- Přírodniny nasbírané v parku – listy, větvičky, kamínky, žaludy apod.

Pomůcky:

- nejsou potřeba

Postup:

Děti rozdělíme do skupin a necháme je volnou tvorbou vytvořit zvířátka podle fantazie. Upozorníme, že nic nesmí trhat, tvoří pouze z nasbíraného materiálu.

Zhodnocení:

V této aktivitě se hlavně projevují žáci, kteří mají velkou fantazii, ostatní ve skupině jsou spíše nečinní. Na obrázku 25 a 27 si také můžeme všimnout velkých rozdílů myšlení mezi dívkami a chlapci. Vlk jako zosobnění síly, dravosti a odvahy je zhotoven pouze ze dvou materiálů a barev, a není ani příliš propracován. Naproti tomu propracovaná barevná kočička, vykládaná jednotlivými lístky a pečlivě vybranými barvami. Vlka chlapci zhotovili během 15 minut, děvčata kočku několikrát přerovnávaly a pracovaly na ní 40 minut.

Obrázek 28 – Kočka

Obrázek 29 – Vlk

Obrázek 30 – Hmyz

Podzimní nálada

Materiál:

- čtvrtky

Pomůcky:

- nejsou potřeba

Postup:

Žáky vyzvu, aby malovali své nynější pocity, aby zkusili vyjádřit svou náladu. Použít mohou pouze přírodní materiály, které najdou v parku. Děti tvořily z trávy, hlíny, zrněnky na kůře stromu, plody z hlohu, spadané listy a květy. Děti své abstrakce prezentují spolužákům.

Zhodnocení:

Žáky obecně příliš nebaví abstraktní díla. Dělá jim velké těžkosti zpracovat své myšlenky, pocity a nálady. Mají potřebu vědět, jaký konkrétní výsledek vznikne z jejich snažení. Několik žáků se ihned chopilo práce a začali tvořit, ale většina potřebovala mnoho času na zpracování svých myšlenek, a někteří nebyli schopni úkol splnit.

Obrázek 31 – Podzimní nálada

Pichlaví ježci

Materiál:

- silnější vlna
- hnědá čtvrtka
- plastová očka

Pomůcky:

- nůžky
- černý fix
- lepidlo
- kružítko

Postup:

Ze silnější vlny uděláme bambuli. Ze čtvrtky obkreslíme a vystříhneme kruh na čumák. Kruh nastříhneme do půli a srolujeme do trychtýřku. Nalepíme očka, namalujeme čumáček. Čtvrtku nalepíme na bambuli.

Zhodnocení:

U této činnosti zabralo nejvíce času utvoření bambule, musela být hustá a pevná, aby mohla nést pevnou čtvrtku a zvířátko se nezbortilo. Zádrhelem se stal odhad velikosti kružnice na čumák. Žákům jsem záměrně nedala šablonu.

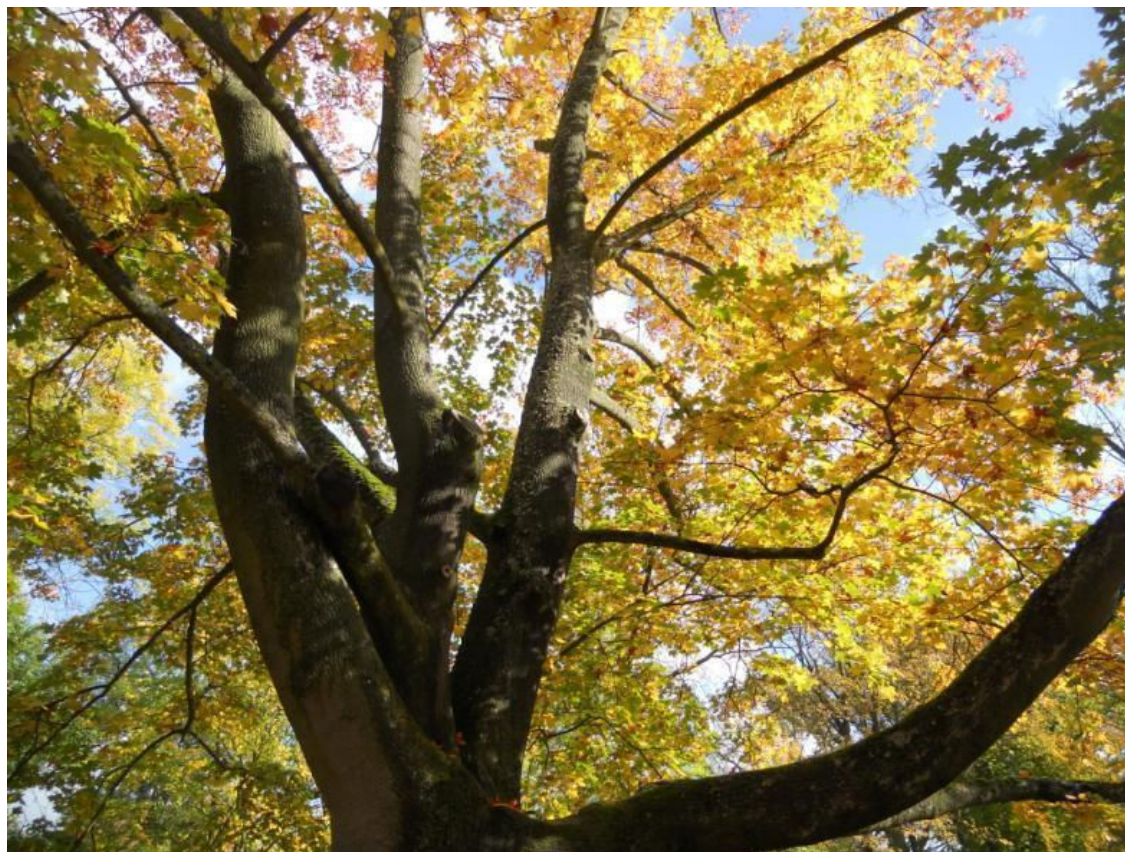
Obrázek 32 – Pichlaví ježci

7.9 DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE – SOVA

Dům dětí a mládeže SOVA v Chebu je zařízení, které umožňuje dětem smysluplnou aktivitu v odpoledních hodinách, v době prázdnin nebo o víkendech. Děti mohou navštěvovat nepřeberné množství kroužků – přírodovědné, tělovýchovné, estetické, technické nebo společenské a zúčastňovat se různých akcí během celého školního roku.

Příležitostné akce se týkají různých soutěží, turnajů, výletů, exkurzí, tvořivých dílen a letních táborů.

Naše návštěvy Sovy jsou zaměřené na procházky rozlehlým parkem a prohlídkou minizoo. V parku se věnujeme zkoumání stromů a keřů, které jsou odborně popsány, provádíme objímání stromů, které působí blahodárně na náš organismus, čerpáme energii a diskutujeme o ochraně životního prostředí.

Obrázek 33 – Podzimní krása

V Sově navštěvujeme také zvířátka v minizoo. Prohlížíme si venkovní prostory s voliérami a stájemi. Hned nás vítají dva poníci, následují poštolky, bažanti, pávy, kamerunské kozy, perličky a další. Hovoříme o jednotlivých druzích zvířat, porovnáváme jejich nároky na život, potravu a snažíme se vyvodit pravidla pro jejich ochranu. Na konci exkurze si vyzvedneme pracovní listy, které vytvořili pedagogové z centra a děti je vyplní. Společně je překontrolujeme a případně doplníme.

A dnešním výrobkem budou razítka z pěnové hmoty.

Razítka

Materiál:

- kousky dřev
- pěnová hmota

Pomůcky:

- lepidlo, nůžky
- tužka
- tiskařská barva

Postup:

Na pěnovku nakreslíme požadovaný motiv, který chceme mít na razítku. Obrázek vystříháme a nalepíme na dřevo. Upozorníme děti, že motiv bude na papíru zrcadlově obrácen. To je důležité zejména u písmen.

Zhodnocení:

Měli jsme štěstí, že jsme získali odřezky dřev z truhlářské dílny, které jsme už dále nemuseli opracovávat. S pěnovou hmotou se pracuje velmi dobře, je měkká a příjemná na dotek. Žákům se díla povedla a vznikla nejrůznější tiskátka s motivy zvířat, se jmény, nápisy skupin apod.

Obrázek 34 – Razítka

ZÁVĚR

Příroda uzdravuje tělo i duši. O této zkušenosti jsem přesvědčena. Zážitky a zkušenosti, které žáci nasbírají při pobytu v přírodě, se jim v životě několikanásobně vrátí. Děti se rozvíjí v inteligentní, tvořivé, láskyplné osobnosti. Myslím, že většina české společnosti je nyní ovšem směřována úplně jinou cestou, což se nemusí vyplatit celé komunitě. Je známo, že nedostatek přírody a čerstvého vzduchu má za následek častější onemocnění těla i duše.

Díky kontaktu s faunou a flórou se zlepšuje nálada, posiluje se pocit radosti a sounáležitosti. Příroda podporuje kreativní činnost, vyjadřovací schopnosti a dochází ke zlepšení sociálních kompetencí. Každý den bychom měli čerpat energii z pobytu venku.

Cílem diplomové práce bylo nastínit možnosti začlenění výuky pracovních činností do exteriérů. Ukázat, že není potřeba velké námahy, času ani prostředků, aby výuka probíhala v tvořivém prostředí v okolí školy. Lekce žáky moc bavily a byly pro ně přínosné. Nadšeně spolupracovali a sami přinášeli náměty na další hodiny. Je vhodné propojit více předmětů, a tím získat více času pro pobyt na čerstvém vzduchu.

Snažila jsem se navázat na tradice naší společnosti, kdy výuka probíhala venku podle ročních období a dostupnosti pomůcek. Učitelé názorně ukazovali a děti výuku prožívaly. Vyučování probíhalo v přírodě, kde se všechny předměty prolínaly v jeden celek = život. Učení se stává prožitkem skrze skutečná dobrodružství.

RESUMÉ

Diplomová práce se snaží poukázat na prospěšnost výuky pracovních činností na 1. stupni základní školy ve venkovním prostředí.

V teoretické části se zabývám výukou předmětu pracovní činnosti. Věnuji se především metodám práce, mezipředmětovým vztahům, klíčovým kompetencím a pozornost zaměřuji i na bezpečnost a hygienu práce.

V praktické části nabízím mnoho výukových hodin jako námětů na vyučování. Témata jsou zpracována v okolí 4. základní školy v Chebu, ale s obměnami se dají využít i v jiných městech.

SUMMARY

This thesis tries to demonstrate the usefulness of teaching work activities in the first grade of primary school in an outdoor environment.

The theoretical part deals with the teaching the subject working activities. I focus primarily on working methods, intersubject relations, key competencies and pay attention on occupational safety and health.

In the practical part I offer many lessons as ideas for teaching. Topics are prepared nearby the 4th Primary School in Cheb, but variations can also be used in other cities.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

LITERATURA

Almanach *130 let základní školy v Chebu*, 2004.

BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. r. o., 2001. ISBN 80-7178-479-6.

BOHÁČ, J. *Zmizelé Čechy Cheb*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2008. ISBN 978-80-7185-899-7.

DRÁBEK, K. *Naučné stezky a trasy III*. Vyd. 1. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-167-3.

DVOŘÁKOVÁ, M., KAŠOVÁ, J., TOMKOVÁ, A.: *Učíme v projektech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.

HONZÍKOVÁ, J. *Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2000. ISBN 80-7082-634-7.

HONZÍKOVÁ, J., BAJTOŠ, J., *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. Vyd. 1. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2004. ISBN 80-7043-255-1.

HOROVÁ, J. *100 inspirací z Ekoateliéru: moderní abeceda tvořivé recyklace*. Vyd.1. Praha: Portál 2010. ISBN 80-244-1045-1.

JANČAŘÍKOVÁ, K., MAZÁČOVÁ, N. *Bádání na zahradě: metodická příručka ke kurzu badatelské činnosti na školní zahradě*. Praha: Redita, spol. s. r. o., 2013. ISBN 978-80-7290-691-8.

LOKŠOVÁ, I. LOKŠA, J. *Tvořivé vyučování*. vyd. 1. Praha: Grada 2003. ISBN 80-247-0374-2.

OFTRING, B. *Objevujeme přírodu*. vyd. 1. Praha: Grada 2014. ISBN 978-80-247-5139-9.

ŠTIKOVÁ, V. *Člověk a jeho svět, přírodověda pro 4. třídu*. vyd. Brno: NOVÁ ŠKOLA, s. r.o., 2010. ISBN 978-80-7289-211-2.

TOPP. *Skládaná zvířátka z papíru*. Ostrava-Mariánské Hory: Anagram, 2009. ISBN 978-80-7342-183-0.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ., H. A KOL. *Pedagogika pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Grada 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

ZOUHAROVÁ, K. *Škola v přírodě hrou*. Vyd. 1. Praha: Grada 2012. ISBN 978-80-247-3998-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Střípky z bavorsko – českého pomezí. Klášterní zahrada v Chebu [on-line]. Vystaveno 2011-04-30 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://empepa.net/2011/04/30/stripky-z-bavorsko-ceskeho-pomezí-klášterní-zahrada-v-chebu>

Šikulové [on-line]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10120743066-sikulove/1813-tvorte-s-nami/1584-zaveseni-ptacci/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK 1 – MALOVANÉ KAMÍNKY	19
OBRÁZEK 2 – OVOCNÉ KOŠÍČKY	20
OBRÁZEK 3 – RYBKA	22
OBRÁZEK 4 – KŮRA STROMŮ	23
OBRÁZEK 5 – ZAVĚŠENÍ PTÁČCI	25
OBRÁZEK 6 – SNĚHOVÉ VLOČKY	27
OBRÁZEK 7 – 4. ZŠ CHEB	29
OBRÁZEK 8 – ŠKOLNÍ ZAHRADA A HŘIŠTĚ	30
OBRÁZEK 9 – KUKUŘIČNÍ PANÁČCI	31
OBRÁZEK 10 – ZVÍŘÁTKA Z KAŠTANŮ	32
OBRÁZEK 11 – TOALEŤÁČCI	34
OBRÁZEK 12 – KRMÍTKA PRO PTÁČKY	35
OBRÁZEK 13 – GUMIČKOVÁNÍ	36
OBRÁZEK 14 – SNĚHULÁCI	37
OBRÁZEK 15 – KLÁŠTERNÍ ZAHRADA	38
OBRÁZEK 16 – PONOŽKOVÁ HOUSENKA	40
OBRÁZEK 17 – BAREVNÍ MOTÝLCI	42
OBRÁZEK 18 – KROKODÝL	43
OBRÁZEK 19 – ZVÍŘÁTKA Z HARMONIKY	44
OBRÁZEK 20 – CHEBSKÉ KROJE	46
OBRÁZEK 21 – VÁNOČNÍ PŘÁNÍ	47
OBRÁZEK 22 – SVÍCEN	48
OBRÁZEK 23 – BISMARCKOVA ROZHLEDNA	49
OBRÁZEK 24 – SKŘÍTKOVSKÝ DOMEČEK	51
OBRÁZEK 25 – HOUKAJÍCÍ SOVIČKY	52
OBRÁZEK 26 – CHEBSKÝ PARK	53
OBRÁZEK 27 – KRAJINKA	53
OBRÁZEK 28 – KOČKA	54
OBRÁZEK 29 – VLK	54
OBRÁZEK 30 – HMYZ	55
OBRÁZEK 31 – PODZIMNÍ NÁLADA	56
OBRÁZEK 32 – PICHLAVÍ JEŽCI	57
OBRÁZEK 33 – PODZIMNÍ KRÁSA	58
OBRÁZEK 34 – RAZÍTKA	59